

Érdekességek a meghódított város történetéből

(Lázár István: Kiált Patak vára c. könyve nyomán)

A város nevének eredete Anonymus szerint: Retel, vagy Ketel vitéz — kinek háttaslova Tokaj felé vágásban egy patakpart iszapjában elcsúszott — kárpótlásul kapta e vidéket a balesetért, s rajta várat épített még a honfoglalás után.

I. Endre vagy András királyunk kijevi száműzetésből hozott felesége, Patakot választotta lakóhelyéül. Így Sárospatak királynéi kegynek köszönheti, hogy Hegyalja királynője lett, egyik legkorábban alapított városunk.

Patakon több rend alapított kolostort és iskolát, amelyek köveit a közelmúltban végzett ásások hozták felszínre. A legújabb kutatások szerint katolikusok által létrehozott főiskola reformizálódott az 1560-as évek-

ben, és lett az ország egyik legnagyobb múltú oktatási intézménye.

1200 körül vendégnépek telepednek meg itt, amelyeknek kereskedő voltára kö-

vetkeztethetünk. Köztük lehettek vallon szőlőművelők is, és nem lehet véletlen, hogy Patakon, illetve az akkor hozzá tartozó Bodrogolasziban megragadtak.

Furcsa, de Patak vára, az ország jelentős védműve, soha egyetlen tartós ostromot nem birt ki. Kezére került többek között — ha rövid időre is — a huszitáknak és Dózsa keresztesseinek, és érdekesség, hogy néhányadmagával elfoglalta jó Balassi Bálint is.

A kollégiumokban, a régebbi időkben különböző funkciójú diákközösségek alakultak, amelyek átfogták szinte az egész iskolai életet. Sokáig, amíg a legtöbb diák együtt lakott a kollégiumban, teljes diákautonómiát élveztek. Ennek a lényege az, hogy az iskolai

társaság, a „coetus” élte állt a 12 fődiák által választott „senior”, mint az iskola összes anyagi, rendtartási és fegyelmi ügyének legfőbb intézője. Rendelkezéseit a 12 fődiák hajtotta végre, és mindegyikük más tisztséget birt. Így volt ciposztó (frumentum praebitor), inasok gondnoka (aurator famulorum), pincér (cellista), nevelő (pedagogus), stb. Ezek mellett egész sereg, nehéz feladatokra a társaság minden tagjára, pl. éjjeliőrökös (vigilek), nyári szünetekben az iskola őrzése (remanensek), tűzoltószolgálat. Ennek a diákönkormányzatnak egyes hagyományait a század elejéig megőrizte az iskola.

Összegyűjtötte:

Matesz Béla

Deákoknak Dolgaikról

észlet korhü áttekintéshez famulusoknak és deákoknak)

Históriánk egykoron mikor az vitéz Kuruczó Balázs a várost erogioio kuruc seregekkel osi dominiomokba terven kezaodott. Derék vitéz az Vezérlo Fejedelmünk sásfészkeben írta esztendően történik és a város labancoknak kezéről való elveszésének történetét tartalmazza.

Hallgasz tehát az egykorú szemtanút:

Diákoknak dolgaikról adám című művemnek, mely időben Krisztus utáni 1985-ös esztendőben történik és a város labancoknak kezéről való elveszésének történetét tartalmazza.

vár és város elveszéséről

Rákóczi Ferenc Vezérlo Fejedelmünk derékhadai, az nemes Takács Gábor vitéz brigadéros vezérletével déli tizenkét órákor meglepetésszerűen a város alá érkeznek. Itt a brigadéros az vezérlo karával (vezérkarával) lelkesítő beszédet tart, melynek scriptumát vonván így szólja:

„Vitézlo harcosok Figyelmeztetek szavamra!

Minekután hírt vevék az gaz labancok garázdalkodásának Sárospatak városában, újra összetoboroztak szabad csapatainkat. Fejedelmünk parancsára és a népes derék sereg óhajára... Előörsként ide érkezvén láttuk vala a rombolás mértékét, a várnak romlott állapotját (amely nem kis részt vállalt a labancok veszése miá, ugyanis a zordor idő alatt, az ódon falak igen leromlának — a hisztórius) és a nép sanyarú sorát...

... Reményeljük, hogy jötötök megsegíti a szegény várost, mely két évig az ellen karmai közt sinylődött etc...”

A seregek óriási ovációban törtek ki és nem volt már ki a felzúdult hadat feltartóztassa, a vár és a város felszabadult. A város egyházi előljárói minden templomban Te Deum-ot tartottak.

A várba szorult „nyomorú németesség” vezére, kit nyomokban elfogának és a derék vitézek elé vezetének igazságtételre, imigyen mentegeté

nyomorú életét, ígervén fűt-fát. (Megjegyzendő, hogy korántsem volt olyan ékesszóló, mint a vitéz brigadéros és kevés visszatetszést keltett — az historicus).

„Vitézek!

Az erőszak ellen, valóban nincs mit tennem, nekem a város érdekét kell nézmem, ezért a hatalmat átadom. Ti azt mondjátok, hogy miattam a vár megközelíthetetlen, pedig nem volt oly komoly csatánk, hogy falai dőltek volna ránk, inkább az idő vasfoga kezdte ki a várat. De méltó

helyet biztosítunk nektek. Íme itt ez az új palota a kuruc seregeknek etc...” Nyomorult életéért való küzdelmében engedvén az erőszaknak felajánlotta együttműködését, így nyert időt, bár sokan az ítélet végrehajtását követelték.

Győztes seregeink pedig kitűzték a vár fokára a „Pro Libertate” feliratú zászlót és ezzel birtokba vevék az ősi várost. Ezután vitéz brigadérosunk újabb beszédet mondott, melyet eképpen ad át a historicus: „Mivel látjuk őszinte megbánását, a fejére kimondott halálos ítélet végrehajtását felfüggesztjük, s őt magát arra kárhozzatjuk, hogy munkálkodásunkat szemmel kövesse és azt maga számára példának tekintse. Ezután tudatjuk pedig az ország másik hat városával, Péccsel, Sopronnal, Gyulával. Keszttelylel, Székesfehérvárral és Egerrel, hogy harcunkat siker koronázza. Így ők is arra buzdíttatnak postagalambok által küldött üzenettel, hogy példánkból okulva hitüket el ne veszteszessék és küzdjenek az győzelemért!”

A francia király ki vala ez időben szövetséges, levelet küldte Vezérlo Fejedelmünknek, amelyben őszinte örömet és gratulációját fejezi ki és tudatja a Fejedelemet újabb sikerekről, melyet franciák arattak a Habsburgokon a spanyol örökösödési háborúban.

Történt ez így, írva vala pontról pontra, ahogy az valóságban történék, mindennemű hamisítás és részrehajlás nélkül:

vitéz Kuruczlo Balázs alias Matesz Béla